مقاله پژوهشی اصیل

مجلـــه‌ی توسـعه‌ی آمـوزش در علـوم پزشـــکی
دوره‌ی ۹، شماره ۲۱، بهار ۹۵ ، صفحات ۷۳ تا ۸۱

پیش‌بینی تدریس خلاقانه بر اساس ذهنیت فلسفی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی

دکتر نصراله عرفانی[۱]، عاطفه حولکی[۲]، دکتر سید محمد شبیری[۳]، مرتضی بیات[٤]

نویسنده‌ی مسوول: همدان، دانشگاه پیام نور همدان a.holaki@umsha.ac.ir

دریافت: ۹٤/۲/۲۳ پذیرش: ۹٤/۸/۲۱

چکیده

زمینه و هدف: *تدریس به ویژه تدریس خلاقانه تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار دارد که یکی از این عوامل ذهنیت فلسفی است. از این رو این مطالعه با هدف پیش‌بینی تدریس خلاقانه بر اساس ذهنیت فلسفی اعضای هیات علمی صورت گرفت.*

روش بررسی: *جامعه‌ی آماری مطالعه شامل اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان به تعداد ۳۷٤ نفر بود و حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران و فرمول تعدیل حجم نمونه ۱۲٦ نفر تعیین شد که به روش نمونه‌گیری تصادفی منظم انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها شامل دو پرسشنامه ذهنیت فلسفی و پرسشنامه تدریس خلاقانه بود. ضریب پایایی با استفاده از آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۵ و ۰/۸۹ به دست آمد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی با استفاده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام به گام توسط نرم‌افزار SPSS صورت گرفت.*

یافته‌ها: *یافته‌ها نشان داد ذهنیت فلسفی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان در حد خوب بود و بین ذهنیت فلسفی و تدریس خلاقانه آن‌ها رابطه مستقیم معنی‌داری مشاهده گردید. هم چنین بین هر یک از ابعاد ذهنیت فلسفی با تدریس خلاقانه رابطه مستقیم معنی‌داری مشاهده شد. در ضمن نتایج نشان داد به وسیله مولفه جامعیت ذهنیت فلسفی می‌توان تدریس خلاقانه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی را پیش‌بینی کرد.*

نتیجه‌گیری: *تدریس خلاقانه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان را می‌توان بر اساس بعد جامعیت ذهنیت فلسفی آنها پیش بینی کرد.*

واژگان کلیدی: *ذهنیت فلسفی، تدریس خلاقانه، اعضای هیات علمی، دانشگاه علوم پزشکی*

مقدمه

در جهان امروز دانشگاه به عنوان نهادی است که نقش ویژه در تعلیم و تربیت نسل جوان و نیـز تحـولات اجتمـاعی ایفـا می‌کند. دانشجویان زمامداران آینده می‌باشند و نقش اصلی در توسعه‌ی جامعه ایفا می‌کنند. جهت توسعه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی نیازمند دانشجویانی مبتکر، متفکر و خلاق است (۱). دانشگاه به عنوان یکی از اجزای مهم نظام آموزشی، مـی‌توانـد بر فرایند تفکـر، مهـارت‌هـای ذهنـی و شـیوه‌هـای یـادگیری

۱- دکترای روان شناسی تربیتی، استادیار دانشگاه پیام نور همدان، همدان، ایران

۲- کارشناسی ارشد علوم تربیتی، گرایش تاریخ و فلسفه تعلیم وتربیت، دانشگاه پیام نور همدان، همدان، ایران

۳- دکترای علوم تربیتی، گرایش محیط زیست، دانشیار دانشگاه پیام نور تهران، تهران، ایران

٤- کارشناسی ارشد علوم تربیتی، گرایش برنامه ریزی درسی، دانشگاه پیام نور تهران، تهران، ایران

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-08]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1395.9.21.8.5]

دانشجویان تاثیر شگرف بگذارد و به راحتی می‌تواند در جهت تفکر نو و انتقادی و کشف مجهولات پیش رود و راه حل مناسبی برای مشکلات ارایه دهد. استفاده از روش‌های فعال تدریس گامی است که ضمن بهبود کیفیت آموزش و یادگیری، استعدادهای خلاقانه دانشجویان را بیدار کرده و به حرکت وا می‌دارد. بنابراین آن نوع از آموزش و یادگیری مهم است که منجر به خلاقیت و نوآوری گردد (۲). در دنیای پیچیده امروز که شاهد رقابت‌های بسیار فشرده جوامع مختلف در دستیابی به تکنولوژی برتر، به مثابه منبع اصلی قدرت هستیم، افراد تیزهوش و خلاق و صاحبان اندیشه‌های نو و تفکر واگرا از گران‌بهاترین سرمایه‌های هر جامعه و ملتی هستند. هر قدر جهانی که در آن زندگی می‌کنیم، پیچیده‌تر می شود؛ نیاز به شناسایی و پرورش ذهن‌های خلاق و آفریننده بیش‌تر و شدیدتر می‌شود (۳). با توجه به پیشرفت سریع علم و تکنولوژی و به کارگیری تفکر خلاق و نو، اهتمام ویژه به ذهنیت فلسفی و روش تدریس استادان از ضروریات جامعه دانشگاهی است. توانایی فکری و خلاقیت استادان در جهت بهبود کیفیت آموزشی از مهم‌ترین ویژگی‌های آنان محسوب می‌گردد. تفکر منطقی و صحیح استاد را می‌توان منوط به داشتن ذهنیت فلسفی وی دانست. ذهن فلسفی به استاد بینش و دانشی می‌دهد تا بتواند در مواجه با مسایل آموزشی از تنگ‌نظری، خودمحوری و یک‌جانبه‌نگری مصون ماند. هم‌چنین به او کمک می‌کند تا با شناخت معرفت‌های لازم در برابر دانشجویان به طور منطقی عمل کند.

استاد در دانشگاه به عنوان یک الگو نقش کلیدی ایفا می کند. در واقع اهمیت او در زندگی دانشجویان مستعد و خلاق، بیش‌تر روشن می‌گردد. استاد مهم‌ترین نقش را در پرورش خلاقیت دانشجویان بر عهده دارد و می‌تواند این نقش را از طریق روش‌های تدریس در کلاس به انجام رساند. استادان باید متوجه این نکته باشند که یادگیری واقعی صرفا به خاطر سپردن مطالب نیست، بلکه یادگیری واقعی زمانی اتفاق می‌افتد که دانشجو در ارتباط با موضوع درسی مواد و ابزار قابل لمس را داشته باشد و بتواند مطالب را در عمل ببیند و آن‌ها را تجزیه و تحلیل کند. در این صورت دانشجو مطالب را بهتر فرا می‌گیرد و انگیزه و کنجکاوی او تحریک می‌شود. فراهم آوردن زمینه‌ها و شرایط که به تقویت تفکر خلاق در دانشگاه‌ها منجر شود دامنه‌ی وسیعی دارد که از تغییر در نگرش‌ها تا روش‌های تدریس امتداد می‌یابد (۲). شیوه و یا روش انتقال به فراگیر را فنون تدریس می‌نامند. مانند فن سخنرانی، فن نمایش، و یا فن ایفای نقش که این فنون بر اساس روش‌های تدریس تهیه می‌شوند (٤). خلاقیت، هنری است نهفته در اعماق وجود انسان که با تلاش فرد و آموزش شکوفا می‌شود و می‌توان آن را گام به گام به عرصه وجود و ظهور آورد و درخشندگی و شفافیت آن را نمایان ساخت (۵). تدریس، فعالیتی دو جانبه از طرف استاد و دانشجویان می‌باشد. روش تدریس را می‌توان به دو گروه عمده تقسیم کرد: روش‌های تدریس فعال و روش‌های تدریس غیر فعال یا سنتی. در روش تدریس غیر فعال، فقط استاد نقش فعالی را در جریان تدریس به عهده دارد. در مقابل روش تدریس فعال، دانشجویان بیش‌تر فعالیت دارند و قسمت اعظم کارآموزی و تدریس به عهده دانشجویان است. یکی از راهبردهایی که استاد با روش فعال در هنگام تدریس انجام می‌دهد، استفاده از تمایلات و کنجکاوی طبیعی دانشجو در حل مسأله و بیان مسأله به صورت حیرت‌آمیز است و استاد پذیرای دیدگاه‌های غیر معمول دانشجویان می باشد، به خلاقیت پاداش داده و تشویق دانشجویان و عملکرد مثبت آن‌ها را به عنوان نقش موثری در الگوی خلاقیت می‌دانند(۲). توجه به ذهنیت فلسفی و آشنایی با ابعاد آن می‌تواند استادان را جهت پرورش و ایجاد محیط خلاقانه در کلاس درس یاری دهد.

فلسفه در معنای عام آن با معرفت و آگاهی به طور کلی، یکی است و در معنای خاص که همان متافیزیک یا حکمت مابعد-الطبیعه است، شناختی است که همه چیز در آن مورد پرسش

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-08]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1395.9.21.8.5]

قرار می‌گیرد (٦). سقراط به عنوان آغازگر فلسفه، فلسفه را به معنای حقیقی برای فلسفیدن می‌دانست. منظور از فلسفیدن همانا درست اندیشیدن است (۷). ذهنیت فلسفی ساختن منش است که عبارت است از شکل دادن عادات، نگرش‌ها، ملاک-ها و ارزش‌هایی که تفکر و قضاوت صحیح بر آن حاکم است (۳). ذهنیت فلسفی شامل ابعاد ذیل است:

جامعیت: ویژگی ذهنی است که به فرد امکان می‌دهد امور مخصوص را با هم در یک زمینه وسیع مربوط سازد. نشانه-های این بعد آن است که فرد (۱) موارد خاص را در یک زمینه وسیع با هم مرتبط می‌سازد، سعی می‌کند تصویر بزرگ را ببیند؛ (۲) در برخورد با مسائل رابطه آن‌ها را با هدف‌های اساسی یا ایده‌آل‌ها و آرمان‌هایی که تحقق آن‌ها در آینده امکان دارد را در نظر می‌گیرد؛ (۳) برای ارایه نظریات قابل تعمیم تلاش می‌نماید و چنین نظریاتی را از طریق بررسی و تحلیل چند مورد یک قاعده کلی به دست می‌آورد تا به طور وسیع همه جنبه‌های این امور را تبیین نماید؛ (٤) در مقابل عقاید و افکار مختلف سعه صدر نشان می‌دهد (۹).

تعمق: یعنی فرد بتواند اموری را که دیگران بدیهی فرض می‌کنند، مورد سوال قراردهد. از راه ژرف‌اندیشی جنبه‌های اساسی را مشخص سازد و در برخورد با هر نظریه یا مکتب، اصول و مبانی آن را مشخص نماید. نشانه‌های این بعد شامل آن است که فرد (۱) اموری را که برای دیگران مسلم فرض می‌شود، مورد سوال قرار می‌دهد؛ (۲) با ژرف‌اندیشی جنبه اساسی مسایل را تشخیص می‌دهد و در بر خورد با هر نظریه، اصول و مبانی آن‌ها را مشخص می‌کند؛ (۳) از آن چه می‌بیند، چیزهای نامحسوس را استخراج می‌کند و به معانی تلویحی و ربط امور حساس می‌باشد؛ (٤) از روش فرضیه‌ای قیاسی به جای روش استقرایی استفاده کند (۹).

قابلیت انعطاف‌پذیری: یعنی فرد با برخورداری از این ویژگی دچار جمود روانی نمی‌شود. مسایل تازه، شباهت‌های سطحی یا حوادث غیر منتظره،جنبه منطقی فکری او رامختل نمی‌سازد. نشانه‌های این جنبه از ذهن فلسفی عبارت‌اند از این که فرد (۱) از جمود روان‌شناختی رها است؛ عقاید و افکار را بدون این که تحت تاثیر منابع آن‌ها قرار بگیرد، ارزیابی می‌کند؛ (۲) مسایل را از جهات متعدد مورد بررسی قرار می‌دهد و میان امور متضاد و متناقض تفاوت قایل می‌شود؛ (۳) در قضاوت‌ها جنبه احتیاط را رعایت می‌کند و از قطعی و یقینی کردن پرهیز می‌نماید. به طور کلی فرد دارای ذهنیت فلسفی، تمامی اعمال و رفتارهای خود را با شاخص‌های فوق محک می‌زند (۹).

متخصصان در جریان تدریس و یادگیری از نظر اخلاقی لازم است از به کارگیری تفکر انتقادی و تفکر خلاق در مقابل هم اجتناب ورزند. برنامه‌های درسی و فعالیت‌های آموزشی باید منعکس کننده این واقعیت باشند که تفکر خلاق موجب ارتقای تفکر انتقادی و تفکر انتقادی موجب خلاقیت بیش‌تر می‌شود (۱۰). در حل مساله، یادگیری‌های قبلی فرد، به ویژه قواعد یا اصولی که قبلا آموخته است، باید به طریق تازه با هم ترکیب شود. به روایتی دیگر حل مساله صرفا دانستن اطلاعات، مفاهیم، یا اصول و کنار هم قرار دادن آن‌ها نیست، بلکه یادگیرنده باید راه‌های تازه ترکیب دانش‌های قبلی را که به حل مساله منجر می‌شود را کشف کند (۱۰).

زمینه‌های رشد و شکوفایی خلاقیت‌های بشر امروزی را می-توان به جرات به عملکرد دو نهاد بیش از سایر عوامل نسبت داد. خانواده و دانشگاه؛ بنابراین آشنایی با روش‌های حل مساله و پرورش خلاقیت می‌توان به گسترش نوآوری‌ها و خلاقیت در زمینه‌های مختلف در آینده دست یافت و دانشجویی که با روش خلاقانه پرورش یافته است؛ در آینده در شغل خویش، احتمالا به خلاقیت‌هایی در جهت بهبود و افزایش بهره‌وری و ایجاد تغییرات مناسب دست خواهد زد. در این رابطه اسمیت (۸) به منظور بررسی تاثیر ذهنیت فلسفی بر روابط انسانی مطلوب و میزان خلاقیت مدیران و هم‌چنین بر روحیه کارکنان مدارس ویرجینیا پژوهشی انجام داد. نتایج

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-08]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1395.9.21.8.5]

پژوهش نشان داد که بین ذهنیت فلسفی مدیران با روابط انسانی مطلوب و میزان خلاقیت مدیران و نیز با روحیه کارکنان رابطه مستقیمی وجود دارد فارمر(۱۱) در پژوهش‌های خویش رابطه معنی‌داری بین سبک رهبری و خلاقیت مشاهده کرد. ریدون (۱۲) به وجود رابطه معنی‌داری بین فراوانی اعمال مدیریتی خاص مدیران ابتدایی و روحیه دبیران و تمایل آن‌ها جهت ابتکار پی برد. اونارهیم (۱۳) با انجام پژوهشی به این نتیجه دست یافت که خلاقیت در علوم اعصاب در ۸ هفته می‌تواند مهارت تفکر واگرا را به نسبت فردی، ۲۸/۵ درصد افزایش دهد. پی‌سات (١٤) با انجام پژوهشی وجود تفکر و عمل خلاق در پرستاران را سبب عملکرد خوب و خدمت-رسانی بهتر دانست. چان (۱۵) وجود ٤ عامل شخصی ویژگی شخصیت، انگیزه، نگرش و درک هدف و ۲ عامل مدرسه و جامعه عوامل محیطی را موثر برخلاقیت دریافت. سیف هاشمی (١٦) دریافت که بین ذهنیت فلسفی و خلاقیت مدیران رابطه مستقیمی وجود دارد و رابطه معنی‌داری بین ذهنیت فلسفی مدیران آموزشی و میزان استفاده آنان از مشارکت معلمان مشاهده کرد. سخنور (۱۷) به این نتیجه رسید که بین ذهنیت فلسفی و نگرش به روش‌های تدریس فعال رابطه معنی‌داری وجود دارد و در این میان بعد جامعیت سطح بالاتری را نسبت به ابعاد تعمق و انعطاف‌پذیری به خود اختصاص داده است. رستمی (۱۸) به این نتیجه رسید که بین دو متغیر رهبری تحول‌آفرین مدیران و خلاقیت معلمان رابطه مستقیم وجود دارد و بین ترغیب ذهنی و خلاقیت معلمان رابطه مستقیمی وجود دارد. معظمی (۱۹) بین ذهنیت فلسفی با میزان افزایش خلاقیت کارکنان رابطه مستقیمی مشاهده نمود. کریم‌زاده (۲۰) وجود رابطه‌ی خطی بین ابعاد ذهنیت فلسفی و درگیری شغلی را مشاهده نمود و این که ابعاد ذهنیت فلسفی پیش‌بینی کننده‌ی درگیری شغلی اعضای هیات علمی می‌باشد. بهرنگی (۲۱) به این نتیجه رسید که ابعاد ذهنیت فلسفی مدیران با روحیه الگوپذیری دبیران رابطه مستقیم معنی‌داری دارد و بعد جامعیت سهم معنی‌داری در پیش‌بینی روحیه الگوپذیری دبیران دارد.

استادان دارای ذهنیت فلسفی بالا احتمالا می‌توانند با استفاده از خلاقیت در شیوه‌های فنون تدریس خود شیوه‌ها و اندیشه‌های نو را به دانشجویان انتقال داده و اشتیاق و علاقه آن‌ها را برای گزینش بهترین راه‌کار و وادار کردن به تفکر فلسفی رهنمود شوند. همچنین با اجرای ایده‌های نو و خلاق در تدریس با داشتن ذهنیت فلسفی بالا فرآیند شناسایی فرصت‌های جدید و نوآور را در دانشجویان پرورش داده و ارتباط علوم مختلف و علی‌الخصوص علوم پزشکی را در جهت ارتقای سطح علمی و کشف ناشناخته‌ها یاری‌دهند. مطالعه‌ی حاضر درصدد بود تا با پیش‌بینی تدریس خلاقانه استادان بر اساس ذهنیت فلسفی آن‌ها به این سوال‌ها پاسخ دهد: (۱) ذهنیت فلسفی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان چگونه است؟ (۲) تدریس خلاقانه اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان چقدر است؟ آیا بین ذهنیت فلسفی و تدریس خلاقانه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان رابطه وجود دارد؟ آیا به وسیله‌ی ابعاد ذهنیت فلسفی می‌توان تدریس خلاقانه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان را پیش‌بینی کرد؟

روش بررسی

این مطالعه به روش همبستگی از نوع پیش‌بینی صورت گرفته است. جامعه‌ی آماری این مطالعه شامل کلیه‌ی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان به تعداد ۳۷٤ نفر بود. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران و فرمول تعدیل حجم نمونه ۱۲٦ نفر تعیین گردید. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی منظم انجام گرفت. برای گردآوری داده‌ها از دو پرسشنامه‌ی ذهنیت فلسفی و تدریس خلاقانه استفاده گردید. پرسشنامه‌ی ذهنیت فلسفی توسط کمیلی اصل به منظور سنجش ذهنیت فلسفی

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-08]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1395.9.21.8.5]

مدیران بر اساس خصوصیات تفکر فلسفی بیان شده در کتاب ذهنیت فلسفی اسمیت تهیه شده است، که شامل ٤٢ سوال ٤ گزینه‌ای با گویه‌های (تقریبا همیشه، بعضی مواقع، به ندرت و هرگز)و شامل سه خرده مقیاس جامعیت، تعمق و انعطاف‌پذیری بود. روش نمره‌گذاری در این پرسشنامه به این ترتیب است که به گزینه تقریباً همیشه ٤، بعضی مواقع ۳، به ندرت ۲ و هرگز ۱ نمره داده شد. روایی محتوایی این پرسشنامه مورد تأیید متخصصان بود. ضریب پایایی این پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ جهت مولفه‌های جامعیت ۰/٦٦، تعمق ۰/٦۰، انعطاف پذیری ۰/۸۰ و ذهنیت فلسفی ۰/۸۵ گزارش گردید. صاحب‌نظران و متخصصین امر تایید کردند که پرسشنامه حاضر، اعتبار و توانایی لازم برای آزمودن مولفه‌های موجود در جامعه آماری مورد نظر را دارد. در ایران کریم زاده(۲۰) نیز ذهنیت فلسفی اعضای هیات علمی دانشگاه آزاد را مورد مطالعه قرار دادند.

پرسشنامه تدریس‌خلاقانه توسط جمعی از استادان دانشگاه‌های تایلند جان چاو هنگ و دیگران (۲۲)، در سال ۲۰۰۵ ساخته شده و شامل ٤۵ سوال ٤ گزینه‌ای است که به صورت فردی و گروهی قابل اجرا می‌باشد. روش نمره‌گذاری در این پرسشنامه به این شکل است که به گزینه کاملا موافقم ٤، نسبتا موافقم ۳، نسبتا مخالفم ۲ و کاملا مخالفم ۱ اختصاص داده می‌شود. روایی محتوایی این پرسشنامه مورد تایید متخصصان قرار گرفته و با توجه به ضریب روایی به دست آمده پرسشنامه دارای روایی سازه است. ضریب پایایی این پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۹ گزارش شده است. در این مطالعه علاوه بر استفاده از جدول، نمودار و شاخص های مرکزی و پراکندگی آمار توصیفی به منظور پاسخگویی به سوال‌های پژوهش از آزمون‌های t یک گروهی، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام به گام استفاده شد و البته قبل از به کارگیری این آزمون‌ها، نرمال بودن توزیع داده‌هاو خطی‌بودن‌روابط بین متغیرها وارسی شدند. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS استفاده گردید.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی نشانگر این بود که از تعداد ۳۷٤ نفر اعضای هیات علمی برحسب جنسیت گروه نمونه، ۵۹/۵ درصد مرد و ٤۵/۵ درصد زن و برحسب رتبه علمی، ۳۱/۷ درصد مربی، ٤۵/۲ درصد استادیار، ۱٦/۷ درصد دانشیار، ٦/۳ درصد استاد بودند. بیش‌ترین درصد گروه نمونه بر اساس دانشکده‌ی محل تدریس به دانشکده‌ی پزشکی ۲۷/۸ درصد و کمترین به دانشکده‌ی توانبخشی ٤ درصد اختصاص یافت. میانگین ذهنیت فلسفی ۱۲٦/۸۲ و انحراف معیار آن ۱۱/۳۸۷ و میانگین تدریس خلاقانه ۱٤۳/۳۰ و انحراف معیار آن ۱۸/۷۱۳ بدست آمد. همچنین میانگین تدریس خلاقانه اعضای هیات علمی به میزان (۱٤۳/۳) به طور معنی‌داری از میانگین نظری (۱۱۲/۵) بیش‌تر بود ($t_{(۱۲۵)}$=۱۸/٤۷۷, P< ۰/۰۱).

بر اساس نتایج جدول ۱ آزمون t یک نمونه‌ای نشان می‌دهد میانگین ابعاد جامعیت ($t_{(۱۲۵)}$ = ۲۳/٤۷۳, P<۰/۰۱)، تعمق ($t_{(۱۲۵)}$ =۲۲/۱۲۲, P< ۰/۰۱)، انعطاف‌پذیری (۰/۰۱ >P,۹/۷٦۷=$t_{(۱۲۵)}$) و ذهنیت فلسفی (۰/۰۱ >P ,۲۱/۵۰۸= $t_{(۱۲۵)}$) اعضای هیات علمی به طور معنی‌داری از میانگین نظری بیش‌تر بود.

بر اساس جدول ۲ نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین ابعاد جامعیت (P<۰/۰۱ و۰/۳۹٦ =r)، تعمق (P<۰/۰۱ و۰/۳۰۰=r)، انعطاف‌پذیری (P<۰/۰۱ و ۰/۲۸۷ =r)، ذهنیت فلسفی (P<۰/۰۱ و۰/۳۹۵=r) و تدریس خلاقانه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان رابطه‌ی مستقیم و معنی‌داری مشاهده شد.

در جدول ۳ نتایج آزمون تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که تدریس خلاقانه اعضای هیات علمی را به طور معنی‌داری

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-08]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1395.9.21.8.5]

می‌توان بر اساس ابعاد ذهنیت فلسفی آنان پیش‌بینی کرد (F(۵,۱۶۲) =۲۳/۰۲۷,P< ۰/۰۰۰۱).

نتایج جدول شماره ٤ نشان می‌دهد بر پایه‌ی مدل اول، جامعیت ۰/۱۵۰ از واریانس تدریس خلاقانه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان تبیین می‌گردد. جدول ۵ با ملاحظه وزن استاندارد شده بنا بر پایه مدل ۱، نشان می‌دهد که یک انحراف معیار تغییر در جامعیت ذهنیت فلسفی، باعث ۰/۳۹٦ انحراف معیار تغییر در تدریس خلاقانه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی می‌شود.

جدول ۱: مقایسه‌ی میزان ذهنیت اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان

ذهنیت فلسفی	میانگین مشاهده شده	میانگین نظری	t	df	P
جامعیت	٤٦/۵۹	۳۷/۵	۲۳/٤۷۳	۱۲۵	۰/۰۰۰۱**
تعمق	٤۳/۰۲	۳۵	۲۲/۱۲۲	۱۲۵	۰/۰۰۰۱**
انعطاف‌پذیری	۳۷/۲۱	۳۲/۵	۹/۷٦۷	۱۲۵	۰/۰۰۰۱**
کل	۱۲٦/۸۲	۱۰۵	۲۱/۵۰۸	۱۲۵	۰/۰۰۰۱**

P<۰/۰۱ , n=۱۲٦

جدول ۲: رابطه‌ی بین ذهنیت فلسفی و ابعاد آن با تدریس خلاقانه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان

متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	r	P
جامعیت	تدریس خلاقانه	۰/۳۹٦	۰/۰۰۰۱**
تعمق		۰/۳۰۰	۰/۰۰۰۱**
انعطاف‌پذیری		۰/۲۸۷	۰/۰۰۰۱**
ذهنیت فلسفی		۰/۳۹۵	۰/۰۰۰۱**

P<۰/۰۱ , n=۱۲٦

جدول ۳: خلاصه‌ی تحلیل رگرسیون متغیرهای پیش‌بینی‌کننده تدریس خلاقانه بر اساس ذهنیت فلسفی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان

منبع تغییرات	S.S	d.f	M.S	F	P
رگرسیون	٦۸۵۵/۲۰۱	۱	٦۸۵۵/۲۰۱	۲۳/۰۲۷	۰/۰۰۰۱**
باقی‌مانده	۳٦۹۱۵/۳۳۸	۱۲٤	۲۹۷/۷۰٤		
کل	٤۳۷۷۰/۵٤۰	۱۲۵			

P<۰/۰۱ , n=۱۲٦

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-08]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1395.9.21.8.5]

جدول ٤: خلاصه‌ی مدل رگرسیون تدریس خلاقانه بر اساس ابعاد ذهنیت فلسفی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان

مدل	متغیر	R	R^2	AR^2	SE
۱	جامعیت	۰/۳۹٦	۰/۱۵۷	۰/۱۵۰	۱۷/۲۵٤

جدول ۵: ضرایب رگرسیون پیش‌بینی تدریس خلاقانه بر اساس بعد جامعیت ذهنیت فلسفی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان

مدل	ضریب	B	SE	Beta	t	P
۱	ثابت	٦۳/۹۱۰	۱٦/٦۱٦		۳/۸٤٦	۰/۰۰۰۱**
	جامعیت	۱/۷۰٤	۰/۳۵۵	۰/۳۹٦	٤/۷۹۹	۰/۰۰۰۱**

بحث

یافته‌ها بر اساس نتایج حاصل از آزمون ضریب همبستگی پیرسون، بین ابعاد ذهنیت فلسفی جامعیت، تعمق، انعطاف-پذیری و تدریس خلاقانه نشانگر رابطه‌ی مستقیم معنی‌داری بود. این یافته با نتایج پژوهش‌های فارمر (۱۱)، چان (۱۵)، پی‌سات (۱٤)، اونارهیم (۱۳)، رستمی (۱۸)، معظمی (۱۹)، سیف هاشمی(۱٦) و سخنور (۱۷) که دریافتند بین ذهنیت فلسفی و خلاقیت رابطه‌ی معنی‌دار وجود دارد، همخوانی دارد. با توجه به نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون بر اساس ابعاد ذهنیت فلسفی فقط بعد جامعیت توانایی پیش‌بینی تدریس خلاقانه را داشت و می‌توان گفت که ذهنیت فلسفی استادان به ویژه بعد جامعیت نقش معنی‌داری بر تدریس خلاقانه آنان دارد. رها شدن از جمود فکری و جامعیت‌گرایی نشانگر خلاقیت و خلق ایده‌های نو و جدید می‌باشد که در محیط آموزشی و دانشگاه از اهمیت بالایی برخوردار است. بهرنگی (۲۱) در پژوهش خود دریافت بعد جامعیت سهم معنی‌داری در پیش‌بینی روحیه الگوپذیری دبیران دارد. همچنین کریم‌زاده (۲۰) به این نتیجه دست یافت که با ابعاد ذهنیت فلسفی می‌توان درگیری‌های شغلی اعضای هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی را پیش‌بینی نمود.

نتیجه گیری

بنابراین می‌توان نتیجه گرفت جامعیت ذهنیت فلسفی بالاتر از متوسط استادان با ارتقاء تدریس خلاقانه آن‌ها رابطه دارد و تدریس خلاقانه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان را می‌توان بر اساس بعد جامعیت ذهنیت فلسفی بهبود بخشید. با توجه به یافته‌های این پژوهش پیشنهاد می‌شود زمینه‌ی تقویت ذهنیت فلسفی استادان با برپایی دوره‌های آموزش ضمن خدمت فراهم شود؛ وظایف شغلی استادان به شکلی تعریف گردد تا زمینه به کارگیری بیش‌تر ابعاد ذهنیت فلسفی فراهم گردد؛ استادان دارای ذهنیت فلسفی بالا مورد تشویق قرار گیرند تا موجب تقویت دیگران و ایجاد نوآوری و خلاقیت در به کارگیری روش تدریس گردد.

نتایج نشان داد که اعضای هیات علمی دارای ذهنیت فلسفی بالا می‌باشند. این یافته با نتایج تحقیق اسمیت (۸)،

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-08]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1395.9.21.8.5]

معظمی(۱۹)، شمسی (۹)، سیف هاشمی (۱٦)، سخنور (۱۷) و بهرنگی (۲۱) که موید این است ذهنیت فلسفی مدیران در حد متوسط و به بالا قرار دارد، همسویی دارد و می‌توان نتیجه گرفت اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان از نظر ذهنیت فلسفی در حد خوب می‌باشند و بالا بودن بعد جامعیت نشانگر دید وسیع و همه جانبه آنان است و اساتید می‌توانند با توجه به عمق مسائل، ذهن خود را فراتر از جنبه-های ظاهری و آشکار مسائل درگیر امور آموزشی کنند. بدین معنا که اساتیدی که دارای خلاقیت بالایی هستند نسبت به‌اموردیدی کلی،عمیق و انعطاف پذیر دارند و تحت تاثیر منابع امور وافکار قرار نمی‌گیرند.

همچنین تدریس خلاقانه اعضای هیات علمی به طور معنی‌داری از میانگین نظری بیش‌تر است که نشانگر تدریس خلاقانه بالای اعضای علمی بود. استادی که دارای خلاقیت در استفاده از روش‌های تدریس باشد، باعث افزایش کمیت و کیفیت آموزش و ارتقای سطح علمی دانشجویان می‌گردد. وجود استادان خلاق در تدریس موجب تقویت ایده‌های نو و خلاق در دانشجویان و بالا بردن کیفیت آموزش و در نهایت تربیت دانشجویان خلاق و کارآفرین می‌گردد.

تقدیر و تشکر

در پایان از همکاری اعضای محترم هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان و کارشناسان محترم آموزشی و به ویژه خانم مهندس هراتی و خانم مهندس رضایی و آقای دکتر معینی و آقای دکتر براتی که ما را در انجام این تحقیق یاری نمودند کمال تشکرو قدردانی را داریم.

References

1- Pilevar. Comparison of critical thinking in students interested and uninterested in learning a second language. Theory and practice in language studies. [Dissertation]. Hamedan of University. 2009[Persian].

2- Kajuri J, Amini M,Bazr Afkan L, et al. Creativity: Understanding innovation in medicine. Press publishing community, Tehran. 2014. [Persian].

3- Afrooz GH. Mutations in academic or religious Creations. link Newspapers. 1992: No. 164. [Persian].

4- Dooj M. Teaching strategies: A guide to effective instruction: Cengage Learning; Sargol Tehran. 2006[Persian].

5- Erfani N . Personal theories of teaching. Learners Publishing Sina of Hamedan 2013. [Persian.[

6- Ebrahim Zade I. Philosophy of education. Tehran: Payam Noor of Univercity. 2003. [Persian].

7- Naghib Zade M. Take the Philosophy of Education.Tahori of Publishing, Tehran. 2002.[Persian].

8- Smith PG. Philosophic-Mindedness in educational administration. Translation: Behrangi MR. 1956.

9- Shamsi F. Survey of placebos and the philosophy of medicine: Clinical, conceptual, and ethical issues Hamedan of University. [Dissertation]. 2010. [Persian].

10- Marzano RJ. Dimensions of thinking: A framework for curriculum and instruction: ERIC; 1988.

11- Farmer SM, Tierney P, Kung- Mcintyre K.

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-08]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1395.9.21.8.5]

Employee creativity in Taiwan: An application of role identity theory. *Academy of Management Journal*. 2003;46(5):618-30.

12- . Reardon, T. The examination and analysis of the effects of elementary principals specific management practices on teacher moral and willingness to embrace initiative. In partial Fulfillment of the Requirements for the degree of doctorate in Education.2012.

13- Onarheim B, Friis-Olivarius M. Applying the neuroscience of creativity to creativity training. *Frontiers in Human Neuroscience*. 2013;7(656).

14- Pesut DJ. Creativity and innovation: Thought and action. *Creative nursing*. 2013;19(3):113-21.

15- Chen C-Y, Li C-I. Assessing the spiritual leadership effectiveness: The contribution of follower's self-concept and preliminary tests for moderation of culture and managerial position. *The Leadership Quarterly*. 2013;24(1):240-55.

16- Seyf Hashemi F. The persistence of privacy: Autonomy and initiative in teachers' professional relations. The Teachers College Record in Esfehan city. *Journal of Education*. 2004;91. [Persian].

17- Sokhanvar N. Construction of teacher knowledge in context: Preparing elementary teachers to teach mathematics and science. School Science and Mathematics. *Journal of Innovative Education.Azahra of University*. 2010;6(3). [Persian].

18- Rostami. Survey The effects of transformational leadership on teacher attitudes and student performance in mamsani city. [Dissertation]. Shiraz of University. 2012. [Persian].

19- Moazemi, M. Investigate the relationship between philosophical mindset with creativity stuff of Azad University, North Tehran. Journal of Research Management of Education. 2013;4(2).48. [Persian].

20. Karim Zade S. Successful diversity management initiatives. *Modern Thought in Education*. 2014;8(2):93. [Persian].

21- Behrangi MR. Teacher professional learning in an age of compliance: Mind the gap: Springer Science & Business Media. *New approach in the Journal of Educational Administration*.2014;5(1). [Persian].

22- Chan S, Yuen M. Personal and environmental factors affecting teachers' creativity-fostering practices in Hong Kong. *Thinking Skills and Creativity*. 2014;12:69-77

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-08]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1395.9.21.8.5]

Predicting faculty Members' Creative Teaching Method Based on their Philosophical Mentality in Hamadan University of Medical Sciences

Erfani N[1], Holaki A[1], Shobeiri S M[2],Bayat M[1]

[1] Payam Noor University, Hamadan, Iran
[2] Payam Noor University, Tehran, Iran

Corresponding Authors: Holaki A, Payam Noor University, Hamadan, Iran

Email: a.holaki@umsha.ac.ir
Received: 13 May 2015 ***Accepted:*** 12 Oct 2015

Background and Objective: Philosophical mindset is one of the factors that can influence creativity of faculty members' teaching method. The purpose of this study was to predict faculty members' creative teaching based on their philosophical mindset.

Materials and Methods: From the total of 374 faculty members of Hamadan University of Medical Sciences, based on Cochran estimation and adjusting sample size formula, a sample of 126 members was selected by systematic random sampling. Data collection tools included philosophical mentality and creative teaching questionnaires. Cronbach's alpha reliability coefficient (0.85 and 0.89) was obtained. Descriptive and inferential statistical methods were used to estimate Pearson Correlation and Regression Analysis through SPSS software 16.

Results: Findings indicated that philosophical mentality of faculty members was good and philosophical mindset and creative teaching had a significant correlation. According to results, components of comprehensive philosophical mentality can be used to predict creative teaching method of faculty members of medical sciences universities.

Conclusion: According to the results faculty members' creative teaching method can be predicted based on their philosophical mindset.

Keyword: Philosophical mentality, Creative teaching, University of Medical Sciences

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-08]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1395.9.21.8.5]